

כך נפתחת פרשת וירא: **וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלָיו מִמָּרָא וְהוּא יֹשֵׁב פְּתַח־הָאֵהָל כַּחַם הַיּוֹם: וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו וַיֵּרָא וַיֵּרָץ לִקְרַאתָם מִפְּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה.** (בראשית י"ח, א).

הראייה היא הציר המרכזי של פרשת וירא: הפרשה פותחת באמירה ש-ה' **נראה** אל אברהם. בהמשך אברהם **נושא את עיניו**, אבל מהטקסט לא ברור מה הוא **רואה** - מלאכים, אנשים או אלוהים. לאחר שהמלאכים עוזבים, אברהם **משקיף** על סדום מרחוק. כשהמלאכים מגיעים לביתו של לוט בסדום הם מסנוורים את ההמון הצובא על הבית, כדי שלא יצליחו **לראות** את ידית הדלת. כשהם מבריחים את לוט, את אשתו ואת בנותיו, הם מזהירים אותם שלא **יביטו** לאחור, אבל אשת לוט **מביטה** והופכת לנציב של מלח. בהמשך הפרשה שרה **רואה** את ישמעאל מצחק עם יצחק ומחליטה לגרש אותו ואת אמו. הגר וישמעאל תועים במדבר ונגמרים להם המים. הגר מניחה את בנה במרחק מה, כדי לא **לראות** אותו מת. ואז מגיע מלאך הקורא להגר **לראות**, ולפתע היא **רואה** באר מים, ולא ברור אם היתה שם קודם או לא. לקראת סוף הפרשה אברהם ויצחק הולכים יחדיו אל הר המוריה - ההר שבו אלוהים **נראה**. לאחר שלושה ימי הליכה אברהם **רואה** את ההר/המקום מרחוק. כשיצחק שואל אותו איה השה לעולה, אברהם מבטיח לו שאלוהים **יראה** לו את השה לעולה. ממש ברגע האחרון, ורגע לפני שהפרשה מסתיימת, אברהם **רואה** איל המסתבך בסבך ומקריב אותו תחת בנו, יצחק.

להזכירנו, הפרשה השבוע מתחילה מיד לאחר ברית המילה של אברהם וישמעאל, המסיימת את הפרשה הקודמת. חז"ל קבעו שאברהם מחלים כעת מהניתוח הכואב שזה עתה עבר ואפילו אלוהים והמלאכים מגיעים לבקרו ולקיים מצוות ביקור חולים.

הרצף הזה, שבין ברית המילה ופרשת הראייה הגדולה, נפלא בעיניי. מהרגע שאברהם מסיר את ערלתו כולם - ולא רק אברהם - מתחילים לראות טוב יותר. הכוונה היא כמובן בראייה מטפורית, שהרי ברית מילה איננו סוג של ניתוח קטרקט. לא בראייה פיזית מדובר, אלא בברית המאפשרת מימד חדש בראייה.

הרמב"ם, במורה נבוכים, חלק א', פרק ד, עוסק בסוגיית הראייה ומתייחס לפרשה שלנו. הוא קובע שאכן, ראייה בתורה הנה מילה שאולה, ובדרך כלל איננה ראייה פיזית, אלא ראייה מטפורית. מכיון שאת האלוהי לא ניתן לראות, התורה, לדבריו, מלמדת אותנו על קיומה של ראייה אחרת.

מהי אותה ראייה אחרת? מה מחדשת לנו פרשת וירא?

בדרשה שכתבתי לפני כמה שנים טענתי שממילא לא העיניים הן הרואות. העיניים הן רק מנגנון (מדהים!) של קליטה של נתונים. העיניים הפיזיות שלנו אינן מבינות את מה שנקלט מבעד לאישונים ואיך לפרש את הנתונים. המידע מועבר אל המוח, **והמוח מעבד אותו לכדי תמונה קוהרנטית**. לכן, חשוב לשים דברים על דיוקם: המוח הוא האיבר שרואה! ואם המוח הוא הרואה - ולא העיניים - אין דרך לדעת אם מה ש"אנחנו רואים" באמת קיים במציאות. אנחנו אפילו לא יודעים אם יש מציאות out there. **חושבים** שיש, **חושבים** שמה שאנחנו רואים אכן קיים במציאות, אבל גם המחשבות עצמן באות מאותו איבר שבו מתרחשת הראייה - המוח שלנו. לכן הראייה, שאנחנו רגילים לייחס לה אובייקטיביות, היא במובן מסוים מחשבה או אמונה בלבד. העיקרון הזה תקף, כמובן, גם לגבי כל שאר החושים שלנו, אבל השבוע אנחנו עוסקים בחוש הראייה.

השבוע אני רוצה לאתגר עוד קצת. אני מבקש לטעון, שגם האמירה שהעיניים אינן אלא מנגנון הקלט והמוח הוא זה הרואה, גם הוא אולי שגוי! ייתכן שהתהליך הוא בכלל הפוך: שהמוח חושב דבר מה, ובעזרת העיניים

הוא בכלל משליך את זה החוצה ומייצר בכך את המציאות! במובן זה, העיניים הן לא מנגנוני קלט, הן בכלל מנגנון פלט! הן מוציאות אל הפועל את ה"ראייה" שהמוח מייצר!

כך יוצא שהמוח שלנו בורא את המציאות, כל רגע מחדש.

לפני כמה שנים טענתי באחת הדרשות שלי, שהמילה "ברא" באה מהמילה "בר", שפירושו "חוץ" (צמח בר, חיית בר, בר מינן - מחוץ לחיים, וכו'). בעוד "בר" היא מילת תואר, "ברא" הוא הפועל. מכאן ש"ברא" הוא הוצאה החוצה, או הוצאה אל הפועל. "בראשית ברא אלוהים" = אלוהים הוציא החוצה - פלט, החצין - את פנימיותו, או את מחשבתו. והאדם, שנברא בצלמו (מילה מעניינת בפני עצמה, הקשורה אף היא לראייה/צילום/מצלמה), עושה אותו הדבר: הוא בורא - קרי מחצין - את פנימיותו, את מחשבתו הפנימית, את יציר מוחו.

חקר המוח - שאין לי שום הבנה אמיתית לגביו, רק סקרנות והנאה אדירה - מספר לנו כבר כמה שנים ששבריר שנייה לפני שאנחנו ערים לכך שאנו רוצים להוציא תנועה אל הפועל, כבר התקבלה במוח ההחלטה על אותה תנועה. כלומר, בעוד שבחוויה שלנו אנחנו מתלבטים אם לעשות דבר מסוים או לא, המוח כבר החליט "מזמן" (שוב במושגים של שברירי שנייה), ורק לתומנו אנחנו חושבים שאנחנו עדיין מתלבטים.

פרופסור דניאל כהנמן, פסיכולוג קוגניטיבי וזוכה פרס נובל לכלכלה, טוען שישנם שני חלקים (מטפוריים, לא פיזיים - במילים שלנו!) במוחנו. החלק המודע בטוח, משוכנע ואפילו "יודע", שדברים קורים בצורה מסוימת, בסדר מסוים ובהגיון מסוים, והוא סבור שזוהי המציאות, ואף מתעקש שזו "המציאות האובייקטיבית". אלא שהחלק השני במוחנו, שאינו זמין לתודעה שלנו, מנהל בפועל את המציאות שלנו, ללא שום קשר למה שאנחנו חושבים שבאמת קורה במציאות המדומיינת שלנו.

האם נגלה יום אחד שלא רק שהחלק הלא מודע במוחנו כבר יודע וכבר החליט עוד הרבה לפני שהתודעה שלנו החליטה והוציאה את הדבר אל הפועל, אלא שאותו חלק לא מודע בכלל יצר את המציאות כלה, על כל פרטיה, עוד לפני שהיא נצפתה במציאות?

אני לא יודע. אבל דבר אחד אני לומד מעצם האפשרות הזאת: ייתכן שכל הקישורים שהמוח המודע שלנו עושה - שדברים מתרחשים בצורה מסוימת, בסדר מסוים, בהגיון מסוים, הם בכלל אשליה מתוחכמת שהמוח שלנו מייצר.

ולמה שהמוח ישלה אותנו? מסיבה מאוד פשוטה: אנחנו זקוקים לתמונה קוהרנטית והגיונית של המציאות, אחרת נשתגע! אבל המציאות, אם היא בכלל קיימת, איננה קוהרנטית ואיננה הגיונית (במובן הצר של המילה). המוח עושה עמנו חסד גדול, ומסדר את הדברים יפה, כך שלא נשתגע.

לסדר המדומיין הזה אני מבקש לקרוא ערלה. הערלה מאפשרת לנו לראות מציאות מסוימת,

מאוד צרה, מאוד הגיונית, מאוד "מסודרת", ובעזרתה לקיים חיי שגרה נינוחים ולא מופרעים. אבל במציאות הזאת חסר דבר אחד חשוב: אלוהים! או במילים אחרות, חסרה אפשרות של פלא! העולם נקרא "עולם", משום שאותו חלק לא-מודע במוחנו העלים את האמת - את אלוהים, או ליתר דיוק, את הכוח הבורא. וכך חסרה בתודעה שלנו חוויית אינסוף האפשרויות שקדמו לבחירה שלנו באפשרות אחת מסוימת ומצומצמת.

פרשת וירא מספרת לנו על המימד הזה, על תפיסת המציאות ללא הערלה השכלית המכסה על הראייה שלנו. במציאות הזאת הכל אפשרי - שאת מה שהמוח בוחר, מכל אינסוף האפשרויות, הוא מוציא אל הפועל - בורא, מחצין, מקרין - בעזרת הראייה. במימד הזה אפשר לראות באר שלא הייתה שם קודם - כלומר, לברוא אותה! אפשר לברוא איל שיעלה על המוקד במקום הבן האהוב. בתפיסה הזאת יש אפשרות לראות מלאכים - שהם

לא יותר מאשר ביטוי מטפורי ל"סוכני השינוי" הנסתרים, הבאים לגלות לנו שיש עוד אפשרויות שכלל לא העלינו בדעתנו המודעת, בגלל מוחנו המוגבל.

אם באמת נבין לעומק את התפיסה הזאת, גם אישה בת 90 יכולה להרות.

אם באמת נבין לעומק את התפיסה הזאת, גם אנחנו נצחק! נצחק כל כך מרוב תדהמה ופליאה.

התפיסה הזאת, היא ההסבר הטוב ביותר שאני מכיר לתופעת הנס.

בפרשת בראשית נברא העולם הנראה, הנגלה, ה"מציאותי", העולם שבו מנגנון ההפעלה/הבריאה נעלם מעינינו. זהו עולם של ערלה, שבו עינינו מכוסות. בפרשת וירא אברהם בורא את העולם "האמיתי", הפנימי, האלוהי. לא פחות!

תשקלו את זה. ואולי גם אתם תצחקו, ממש כמו שרה אמנו.

שבת שלום,

אלישע